

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРАГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.

За све остале земље 3½ франка у злату.

Поједини бројеви 30 потура.

Материнско Удружење.

У Београду је поникла децембра месеца 1904. године нова хумана установа међу женскињама. Поред Женског Друштва, Кола Српских Сестара, Друштва Кнегиње Љубице, Друштва Девојачког Дома (интерната) поникло је, баш на Материце, и *Материнско Удружење*, коме је цел, да новорођену сиротну и напуштену децу, која су лишена неге материнске, прими у своје закриље, да их однегује до школског узраста и да их онда преда општини или Дому Сиротне Деце, који од 26 година већ постоји у Београду, па да их овај после даље спрема за живот, за честите и ваљане чланове и привреднике друштва.

На челу покрета тога стала је г-ђа С. Карамарковићка, бивша председница Женског Друштва, а помагале су је за почетак, г-ђа: Др. Драга Љочић, Јелена К. Ризнићка, Јела Стокићка, Милева Барловац, Милева Џеваировићка, Мила Јовановићка, Наца Стефановићка, Софија Ивановићка, Смиља Ристићка и Христина Јовановићка. Доцније су се придружиле том колу све више и више госпођа и данас, после годину дана, има у том колу: 10 добротвора, 80 утемељача, 121 редовних чланова и 5 приложника, свега: 216. Прави покретач је био г. Др. Јов. Јовановић из Београда, који је упутио

писмо г-ђи Сари Карамарковићки с молбом, да међу београдским госпођама поради, да се оснује Дом за одгајивање и васпитавање новорођене сиромашне и напуштене деце бар до 7. године.

На првом свом састанку конституисао се покретачки одбор госпођа и изабрао за председницу: г-ђу Сару Карамарковићку, за потпредседницу: дра Драгу Љочић, за деловођу: Олгу Исаковићку; за благајника: Смиљу Ристићку.

Овај је одбор саставио правила друштвена, издејствовао од државе и београдске општине почетну новчану припомоћ, прикупио добротворе и чланове, спремио стан и намештај; нашао надзорницу и онда свечано отворио свој Дом 15. јануара о. г. у присуству изасланика Њ. Вел. Краља, председника Нар. Скупштине, председника београдске општине, управника града Београда, инспектора државног санитета, лекара, добротвора, утемељача, редовних чланова и чланица управе.

За сад је узета згодна кућа под најам, која се на појутарје св. Саве осветила, а после освећења поздравила је лепим и бираним реч'ма госте и чланице председница, г-ђа Сара Карамарковићка, нагласивши цел и задатак овог удружења, г-ђа Др. Драга Љочић држала све-

чан говор, који је опширније изнео задатак и цел овог удружења, његове побуде и користи, које мисли постићи својим радом, те га и ми са његове важности износимо и нашим читаоцима, да виде, како су наше Српкиње у Београду одмакле у културном развоју и како хумано мисле и раде у свом националном позиву.

Говор овако гласи:

Поштовани гости,

Материнско Удружење, које сте ви данас одликовали својом посетом, отпочело је свој рад пре годину дана и то 12. дец. на материце. Жеља му је била, да на прошле материце 1905. г. у присуству вашем свечано отвори овај дом, но, ометено инсталацијом, тек му је данас могуће да покаже шта је створило.

У току године дана ми смо као што видите успели, да инсталирамо дом где ће се моћи сместити 25—30 деце.

Великом вредношћом и заузимањем господожа, које су својски прегле на овај посао, благодарећи добрим људима, који су се свугде одазвали овој хуманој установи, благодарећи београдској општини ми смо одпочели да изводимо наш задатак, да подигнемо ову по нашу отаџбину веома важну и потребну установу.

У другим државама троше се хиљаде и милиони, да се одржи и однегује подмладак народа. Овакве хумане установе у тим земљама утркују се, која ће од њих свестраније и боље одговорити своме задатку: снасти одојчад од закржљавости па и смрти.

Приватна лица помажу државу својим иметком, својим завештањима па и трудом својим. Али да би се овај задатак потпуније и лакше извео постоје и многи други такви хумани заводи засновани само приватном иницијативом и то се чини не само да се држави олакша, но и из осећања, да се сваки одужи својој човечанској дужности. Тако се ради у свима државама, у којима се види брига о подмладку, због те државне и приватне бриге о одојчади и проценат умирања мале деце много је мањи него што је у

државама, којима је ова брига последња. Да не идемо далеко, да погледамо на нашу сусетку, Мађарску, па ћемо се уверити, колики је проценат умирања код деце у првој години био раније, а колики је сада, кад су ове установе добро уређене.

Тако је године 1899. проценат умирања био у Мађарској 26.77% а последњих година, по извештају Д-ра Szana, шефа државног дечњег азила у Темпшвару, проценат умирања је се смањило на 15—12%. Овај проценат умирања Мађарска је смањила огромним новчаним жртвама. Она троши на гајење ове деце и овакве хумане установе, као што је наш дом, шест до седам милиона круна: Она идеално подиже ове заводе, она је одустала од система завода за нахочад као што постоје у Бечу, Паризу и другим великим варошима.

Мађарска има своје дечије азиле, који служе као стација и за гајење деце, која морају бити под сталним лекарским надзором, иначе растура децу по колонијама, које су смештене по селима и стоје под надзором и управом шефа азила.

Она се не стара само за одбачену и подбачену децу, него за свако дете, које је лишено могућности, да се у материнском наручју одгаји. Она уздиже морал тиме, што помаже матери, да сама одоји своје дете и у томе јој иде на руку и издржава је, и тако матери није приморана, да се одрекне, да одбаци своје дете и дете потпуно сазнаје своју матер.

У свима већим варошима: Бечу, Минхену, Берлину итд. постоје осим државних и приватне установе, које се у сваком погледу старају и бригу за одојчад. И они, који имају и који немају деце, одужују се својим родитељским и човечанским дужностима помажући такве установе колико који може и хоће.

Неки се старају за стерилисано и хигијенско млеко и раздају га, неки примају само децу, а неки и децу и матер. Примају материце док не оспособе за рад, а после, кад на рад пођу, слободно им је у вече доћи у азил своје детету и примити ноћну негу око детета.

Сви ови заводи подижу се хигијенски са свима потребама.

Код нас се годишње роди по службеним податцима, који нису тачни, јер се ванбрачна деца утамањују и прикривају, око 1500—2000 ванбрачне деце и према томе може се слободно рећи, да се роде 3—4 пута више. Па колико од те деце достигне доба, да држави да радну снагу? Зар се дакле и са привредног и државног гледишта не треба за ту децу побринути?

Ми смо задовољни и благодарни и на оволиком успеху. Као што видите ми смо овај дом удесиле сасвим скромно, али ипак старамо се и стараћемо се, у колико је могуће, да се не огрешимо о захтеве хигијенске.

Ми немамо милијонара, барона, и грофова, наша држава, наша општина и саме располажу скромним средствима.

Напоследку, ово је почетак, наш задатак је дело садашњости а напредак и усавршавање је дело будућности. На онима, који нас даље буду помагали и који после нас предузму да рукују овом установом, на њима је, да је подигну на врхунац савршенства, да је ставе у ред модерних таквих установа.

Ми смо за сада себи ставили у задатак, да се под нашим надзором и старањем негују и гаје ти мали невини створови, да у томе олакшамо нашој општини и да спасемо ту иначе готово сигурно изгубљену децу.

Ми ћемо неговати и гајити ту децу до школског доба а после нека се општина и држава брину а поред њих и тако обилним даровима и завештањима осигуран наш Сиротињски Дом. И најлепше би било кад би та лепа и корисна установа, ступила у везу са Материнским Удружењем, да заједнички раде на том племенитом задатку, да сироту напуштену и подбачену одојчад гаје, васпитавају и спреме за доцније корисне и добре грађане српске.

Са мушком децом Сиротињски Дом то сада чини, али женска деца би остала на улици.

Ми ћемо се старати, да женску децу

никако не одбацимо, но да их спремамо за добре дадиље и добре нудиље за наш дом, за наше болнице а и цело грађанство.

Да би се ова наша идеја остварити могла потребна нам је помоћ државе, општине и добрих људи. Уверени смо, да ће они сви увидити корист и потребу и да ће нас у томе помагати.

Истина има људи, који нису могли или нису хтели да нас разуму и с тога дозволите, да се дотакнем и тог питања.

Разни недостојни вицеви пуштени су у једном политичком листу на рачун ове лепе установе, а налазе се и у приватним круговима људи, који веле, да ће наша установа ширити неморал или бар ићи му на руку, да ће сада ванбрачна деца ницати као печурке.

Има такве госпoде, који с гнушањем и презирањем гледају на нашу установу. По њиховом мишљењу само у браку Богом и црквом благословена деца треба да се гаје, а она са улице нека пропадају. А Христос вели! Оставите дјецу и забрањујте им долазити к' мени, јер је њихово царство небесно.

Ванбрачне деце биће можда док је света и века и ми нити смо моћни да број њихов повећамо ни да га смањимо. Ми смо само гаранција, да их одржимо и од пропасти спасемо а друштвене уредбе и разумевање моралних дужности уредиће можда те односе. Но да оставимо на страну резоновање о моралу, да узмемо факат и с њиме да рачунамо. Реците сами, ко је бољи хришћанин и морално васпитан, да л' онај, који с гнушањем пролази поред беспомоћног невиног и родитеља лишеног створа или онај, који га подигне и узме у своје закриље? Ко од њих шири морал а ко неморал? Ми смо дубоко убеђени, да чинимо добро и корисно дело, а трудићемо се, да и даље, без обзира на разна болесна мишљења, истрајемо на овоме послу.

Ми смо за годину дана у 15 наших редовних седница радиле и решавале о нашем раду. Издјејствовали смо помоћ општине београдске и помоћ државног санитета.

Израдиле смо унутрашњи правилник о управи, уређењу и вођењу дома.

Спремиле смо за главни скуп измену правила и тиме допунили недостатак у нашим друштвеним правилима.

Од чланова имамо добротвора 10, утемељача 80 и редовних чланова 121.

Добили смо прилога у повцу и у стварима благодарећи добрим људима.

Благодарећи заузимањем председника општине, г. Главинића, и одборника општ. суда, решена нам је стална годишња помоћ у 2000 дин.

Благодарећи заузимању Начелника санитета Др. Павла Поповића решио нам је г. Министар Унутрашњих дела и Народна Скупштина буџетом одобрила годишњу помоћ од 5000 дин.

Инсталацију смо засада удеспиле за 30 дечијих и 10 постеља за дадиље.

Деце општинске имамо осморо, приватне, која плаћају, троје, и друштвених четворо, од ових су троје деца дојкиња а једно је сироче примљено из опште државне болнице.

Једно од општинске деце, девето, усињено од приватних и однешено 15. дец. пр. год. Девојчицу, Даницу усваја једна добро ситуирана госпођа и данас је води из дома. Деца су примљена 1. дец. прошле год. и задовољство је видети како се та деца поправила за ово кратко време. Највећи недостатак, који нас готово гуши, то је ова тескоба, коју видите.

Нисмо могли да нађемо бољу приватну кућу а пре решења општинске и државне помоћи нисмо смели да се упустимо у веће издатке.

Општина и држава пак ставили су нам помоћ у изглед под условом — када рад отпочнемо.

Ми молимо г. председника општине, г. г. одборнике, а ова деца упрла су очи у њих и све добре људе, да се заузму и код општине и код добрих људи, да Материнско Удружење дође што пре до своје хигијенски удешене зграде, да сви колико можемо порадимо, да спасемо од сигурне смрти велики број сироте деце, да од ње створимо здраве, корисне и поштене грађане.

Ми грађанке српске, потпуно појмимо сву тежину натовареног бремена, све тегобе, које имамо да савладамо на овоме трновитоме путу, али ако успемо да спасемо и један живот невиног детета, бићемо задовољне; бићемо задовољне у толико више, што деца невина нетреба да испаштају за грехове друштвених уредаба и појединих њихових чланова. Све ове тегобе биће нам лакше, ако осетимо помоћи на овоме путу од грађана српских, од разних новчаних и хуманих установа, а највише од српске државе, јер је све то данас у рукама грађана, од чије дарожљивости зависи опстанак и напредак „Матер. Удружења“.

„Материнско Удружење“ моли своје госте, а нарочито своје дародавце, да приме топлу захвалност на посети и жртвама што их подносе за ову невину дечицу.

Управа благодари на поверењу, које јој је на сваком кораку поклањана. Управа осећа у томе велику сатисфакцију, а успех у раду биће јој награда и благодарност.

Хвала гостима!

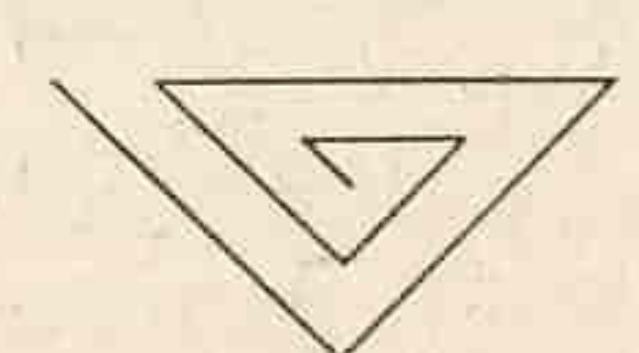
Удаљеној...

Кад се сетим слике само
Моје мисли лете тамо
Код анђела тебе, мог!
И ма како из даљине,
Теби кличем пун милине
Онај усклик Каћанског:

Београд, 1906.

Ох, та склопи око црно,
Покри лице милокрвно,
Сакри твоју белу груд!
Јер ако их луд примети, —
Луд ће да се опамети,
А паметан стаће луд!

Војислав.

Харемски цвет.

А што кријеш лишце своје
Од белог овог света?
Бог и теби очи даде,
Да свет гледиш, цвете цвета!

Бихаћ, 1905.

»Дао ми је Алах очи,
Да с' и оне на свет смеше,
Ал' ту срећу, да свет гледи...
Мужеви нам одузеше...«

Исаије Митровић.

Моје цвијеће.

Свако воли неки цв'јетак,
Неко ружу, неко крин,
Љубичицу ил' босиок,
Неко опет рузмарин.

Та цв'јеће је тако њежно,
А невино, љупко, мило;
Није чудо, да с' њим кити
См'јерна мома, момче ч'јло.

И по који старац има,
Да на прса цв'јетак меће,
И с' уздахом спомиње се
Исчезнуле своје среће.

Спомиње се оних дана,
— Ах, како су слатки, мили! —
Мријет' не би он жалио,
Кад би с' они повратили.

Спомиње се оних ч'аса,
Кад је и он млађан био,
Кад је слуш'о р'јечи драге:
»Ох, ал' си ми драг и мио!«

Па све прође, све исчезну;
Јер така је људска срећа,
Сваким даном сустижу нас
Јад и боли, туга већа.

Ја с' не китим никим цв'јећем,
Јер нашто ми, када свене;
Не оставив ништа друго,
До ли тужне успомене.

Ал' ја имам дивно цв'јеће,
Што мирише тако красно;
Од њег' није милије ми —
Ни на небу сунце јасно.

Ја то цв'јеће силно љубим
И волим га над све што је,
А никада неће свенут'
Л'јепо цв'јеће, — Српство моје!

У Доњем Вакуфу (Босна), 2. децембра 1905.

Милош П. Крагуљевић.

Ако си уважен и доброга стања;
Ако можеш неком учинити нешто;
Свако трчи к' теби, свако ти се клања,
Ласка ти и пузи, увија се вешто.

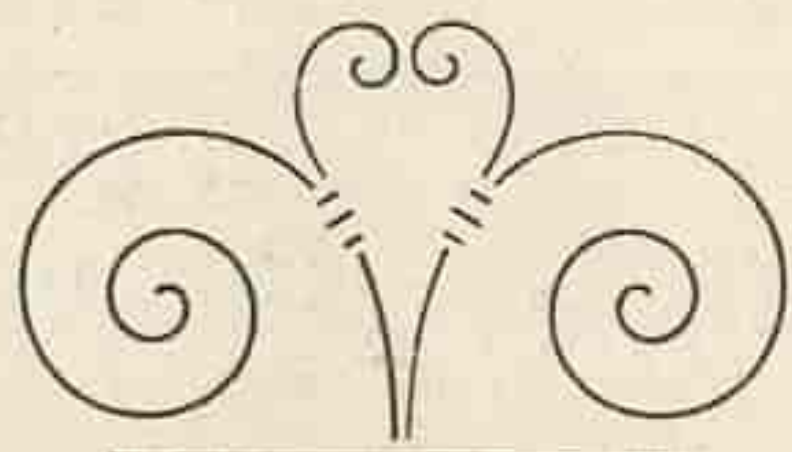
Али свет као свет, само рачун прави,
Пријатељства — љубави данас нема тога;
Ако т' срећа у заборав стави,
Једва да ће неко назват' ти и Бога.

Бњажевац.

Сутра да ти срећа закуца на врати
Баш они, који су од тебе окретали главе;
Љубазно тек по који у кућу ти сврати,
О, Боже како с' тада пријатељи праве!

Зато човек срећу треба да нема покашто
Да оцени своје пријатеље вајне;
Да оцени време ово бедно — ташто,
Које хоће само положаје сјајне.

Јела М. Радуловић.

Мати Хајнеова.

»Необуздани, невоспитани љубимац муза« Хајнрих Хајне тај циник, који је у песмама својим исмејао најсветије осећаје, и Бога и људе, и љубав и пријатељство, и човека и жену, који је био кадар говорити о »тесној ципели«, када му срце испуњаваху »најсветији, најузвишенији« осећаји љубави, који је на самртном часу, са непостижном иронијом персифлирао човека и његов душевни свет — имао је ипак нешто, што му је било свето, узвишено и племенито, што није никада исмејао, ни руглу изложио, а то му беше — мати, коју је песник из дубине душе своје љубио.

— Беше то лепојка, дивнога стаса, плаве косе, ружичастих образа, жива и мила, каткад необуздана и несташна. Беше јој већ двадесет и три године, када дође по њу младић смеђе угасите косе и племенитог израза: Симеон Хајне. У петој години њиховог брака родио им се Харри (Хенрик) после њега још два сина и једна девојка, са којима се у њихову кућу уселила и брига.

Брига и туга није саломила душевни живот и веселост Бете; уздајући се у Бога посветила је свој живот васпитању деце. Она их је сама научила читати и писати, што песник није никада заборавити могао. »Боже мој, уздануо је често, колико је труда и муке стало моју добру мајку што сам постао чувеним песником!«

За љубав деце своје много је и сама учила, а нарочито је волела дела Гетеова.

Беше то ванредна жена. Када професори хтедоше од њена даровита сина начинити попа, она му, као одушевљена присталица Русо-а, беше наменила другу каријеру, »високу светску каријеру, високог полета«. А Хајнрих је тада опевао своју прву, несретну љубав; први бол у животу га је занео — јако потресао. Песник гледа на свет са најлепше тачке своје

славе, на свет у коме му и браћа играју видну улогу. 1828. г. умире им отац. Мати неће да падне на терет својим синовима и одсели се у предграђе Хамбурга, у једну просту кућу, из које после тридесет година излази само мртва. Песник станује у Паризу, а Бета оплакује у Хамбургу свог љубимца-сина, јер зна и осећа, да га више видети неће. За дванаест дугих година не осврће се песник са забавног пута разних уживања — али матер своју не заборавља. Уздисаји малене собице нађоше сина у новоме Вавилону. Он осећаше чежњу за матером. Но мати није умрла, али изгуби очњи вид, и, вечита тама обузе тужну жену; у тој тами је сиротица у дубини душе своје све то више чежнула за својим, већ славним сином. Племениту и добродушну жену, којом јој се син оженио, није познавала но волела ју је зато, што добро поступа са сином њеним и радо би ју била заменила — у неговању болнога сина. Прошло је дванаест мучних година, када га је једног суморног јесењег дана, познала по корацама и страсно загрлила у наручје своје.

Још једанпут је загрлила у животу свога сина Бета, затим се уселила нема тишину у њен стан. То беше последњи светли зрачак у њеном животу, јер када се син опет зажелио матере своје, онда му је отаџбина затворила своја врата. Он није више видео своју матер, а у опоручи својој довикује »последњи пут »збогом »својој племенитој, узвишеној матери, којој има толико много захвалити.« Пред њим стајаху још десет мучних и тешких година болести, у којима би радо одбацио живот од себе, и у којима са необичном нежношћу призива матер, да у њеним рукама испусти душу, а о чему ова ни појма није имала.

Најпосле рушевине изможденог тела његовог легоше у гроб; испратише

га тамо љубав и мржња, писаху о њему и с љубављу и с мржњом, само слепа Бета не знађаше о томе ништа. Мали иметак њен пропао је приликом великог пожара у Хамбургу, посете није примала, а једина радост живота јој беху писма Хенриова. Често их је дала прочитавати, јер јој она напомињаху минулу срећу и радост. Тај сунчани зрак није никада нестао из њене малене собице, а пријатељи јој од времена на време доносише гласове о мртвоме сину — као да је још жив и сретан!

Старица постајаше све мирнија и слабија; разрачунала је са животом и гледаше стојичком мирноћом на сусрет

коначноме крају своме. Деца јој увек испуњаваху душу необичном радошћу и уживањем: један је Хајнрих, велики и чувени песник, други је државни саветник на двору рускога цара, трећи је угледан новинар, а кћи живи у сретноме браку; све то она гледа душевним очима својим, остављена себи у уској и маленој ћелији својој. 3. септембра 1859. уздану последњи пут та племенита жена, та нежна мати, те испусти добру душу своју. Велика светина је испратила земне остатке њене до гробља, где јој успомену чува обичан каменити споменик са натписом: »Овде почива Бета Хајне, рођена у Диселдорфу 1771. — † 1859. В.

† Милице Стојадиновић.*)

За род и за српско копље
Певала је душа њена,
Из то доба остало је
Много тужних успомена...

Многа суза потекла је
На гробови српских дива...
— Забораву све би прешло,
Ал' је књига спомен жива.

Она каже где одмара
И Милица своје кости,
Где се једва види име,
Светло име — из прошлости...

— — — — —
Три Српкиње родила сам
И четврта ја сам ево,
Помоћемо дићи спомен
Сваком ко је за род пев'о!

Тако редом, помогнимо
Спомен дићи нашој »вили«,
Паћеници српске музе
То би Срби дужни били!

О. К.

*) Поводом прочитане Књижевне слике Милице Стојадиновић-Српкиње, од г. Дра Јована Скерлића — у последњем Летопису Матице Српске, а осећајући саучешћа за бедним животом умрле песник-Српкиње, која по речима Дра Скерлића почива испод једне најпримитивније камените плоче — потекла је код мене ова мисао у песми.

У баштици.

Стао божур до ружице румене,
Па шапуће жарке речи милене:
— Ето среће, кад си тако уз мене,
Када су нам жеље наше крођене. —
— Ружо мајска, душо рајска лагана,
Ох, да л' би ми вечно била драгана.

Београд, 12. јануара 1906.

Заплака се ружа рујна, румена:
Та била би вера јака — камена;
Лепота ми — с добротом се борила,
Љубомору с мојим трњем створила:
Погле, јада — где се крада па слуша
Из травице љубичица плавуша.

Бор. Л. Ценић.

Покрај мора.

Док поноћ н'јема свија се и тоне
И море бунца и о хриду звони,
Куда ли мене моји снови гоне
И — зашто срце шаље уздах бони?
За киме плаче?... да-ли на гробове
Уз тужни шушањ бршљана зелена
Из црне таме моју срећу зове
Да тужно јекне бона пјесма њена?!...
... Да пјева мене!...

— — — — ту, где хучни вали
Под ризом ноћи грле се и пјене
Под сводом неба што звијезде пали
Да звони силно боне пјесме њене
А ја? — ко књига пуна страшних слова
Да стојим тако без бола и нада
Слушајућ' како дрхти пјесма ова
И с' валом негд'је губи се и пада...

У *Херцег Новом*, 1901.

† **Јаков Шантић.**

Наша кућа.

Тако ми је мио поцрнели, стари
Кров пун маховине изнад наше куће,
И зидови слаби пружају ми чари,
И ако је блатом ту скривено пруже;

Па и собе њене где сам златне дане
Проводио слатко, и веранда мила,
Над којом је лоза плела своје гране,
И гроздове црне међу лишћем крила;

Около градина, пуна цвећа дивна,
Где сам трчо жудно за лептиром малим,
И воћњак, где зими лица смрзла, кивна,
Када тица неће у замку, ја жалим;

Лиснатих јабука хладовина она,
Где с' у души први тајни покрет заче,
С кога се доцније дуго срца бона
Морало да страда, да трпи и плаче.

*

Врло су ми мили, и ако ни трага
Остало им није: успомена само
Чува их и с њима она лица драга,
С којима бол, тугу за дуго не знамо!

Суводање.

Рад. П. Ђирић.

Зимска ноћ . . .

Крај топле пећи седим, озебло грејем тело,
Слушајућ ветра хуку, што с' грањем бије бој; —
Хучем у хладне руке, и тарем врело чело,
У глави јер се чудних створио жеља рој.

Слабо ми тело дрхће, а глава гори, гори,
У пећи огањ пуца, по соби шири сјај; —
Жеља ми жељу вија, срце се с' душом бори,
По тамној соби леће мој тешки уздисај.

Далеко некуд тежи, жеља ми да се вине,
И једној само мети, до тебе жели доћ'; —
На пољу ветар хуче, снег веје са висине,
Не иди жељо моја, на пољу зимска је ноћ.

Б. Круша, 1905.

Анђелија.

У шумарку.

Шта то кроз ноћ звучно хуји,
Час кô шапат, час кô песма?
Да ли поју сад славуји,
Ил' жубори горска чесма?...

Загреб, 1905.

... Гле! У жбун се неко скрио, —
Ту грлење ваљда спрема,
Па драгани јавља ти'о
Да никога овде нема...

Славко С. Диклић.

ДОПИСИ.

Сарајево. (Са I. Скупштине „Српског Учитељског Удружења“ за Босну и Херцеговину држане 29., 30. 31. децембра 1905. г.) Са радошћу могу Вас известити, а увјерен сам, да ће Вас и п. н. читаоце и читатељке „Женског Света“ обрадовати глас, да смо ми, српски учитељи у Босни и Херцеговини, основали своје Српско Учитељско Удружење.

Од какове је важности по нас српске учитеље оснивање нашег удружења, то само може схватити онај, који је учитељ. Одавно смо се носили том мишљу, али што до данас не учинисмо, има доста разлога, које само може знати онај, који је у овим земљама био српски учитељ...

Дакле, што се није могло прошлих година, то се учинило свршетком 1905. године. Ми, српски учитељи у Босни и Херцеговини, увидили смо своје зло, ако би и даље остали нездružени. „Уредба“ наше автономije запоставила нас је; разочарани смо, јер о нама, српским учитељима, слабо говори, — готово ништа. Постарала се за све боље, а српску школу и српског учитеља тек нузгред спомиње. Ми, српски учитељи, били смо идеално заузети за наше српске школе, које су и дале вовод народној борби, за автономна права српског народа у овим српским покрајинама.

Борба се водила и свршила, а исход те мукотрпне борбе јест по нас српске учитеље и српске школе готово да речем, — фаталан...

На овоме се није смјело остати, ако смо ради добра и нама самима и храму просвјете народне — школи српској. Зато смо се и здружили, те да здружени можемо с правом захтјевати од мјеродавних, да се с нама као пионерима просвјете, бољи рачун води.

Уз нас је правда, а српски народ љуби правду; те се надамо, да ће све оно у „Уредби“ отклонити, што понижава углед и достојанство српског учитеља; као и то, да ће нам се уредити досадашње неуређено наше стање и осигурати будућност наша и наших породица... Без тога смо слични трошном чуну на узбурканим морским валима. Да Вам описујем све, што смо радили и свршили, требало би ми дуже времена. П. н. читаоци и читатељке, „Женског Света“ нека се и овим задовоље.

— Дана 29., 30., и 31. децембра прошле

године имали смо своју прву учитељску скупштину у Сарајеву. Било нас је близу 60 учитеља и учитељица; неки су били по присутним заступани, а неки су брзојавно пристали на све што се учини. Дакле, сви смо!

Миљина нас је било погледати! А како и да не... Нада једног, нада свију; бол једног, бол је свију; осјећаји, мисли, тежње, све, све нам је заједничко, Није између нас владала нека укоченост, већ права другарска, братска и сестринска љубав и предусретљивост.

Видили смо, да смо остављени сами себи, па нас је и руководила мисао к заједничком раду са девизом: „Један за све, сви за једнога!“

Послије призива св. Духа у цркви, дошли смо сви корпоративно у салу српске школе, у којој је скупштина обдржана. Скупштину је отворио у име сазивача наставничког збора сарајевских српских основних и више девојачке школе г. учитељ и управитељ истих Стева Калуђерчић. У дивном свом кратком говору истаће нам важност нашег састанка и запостављање српског учитељства. Говор је био пропраћен са пажњом и одобравањем. За тим скупштина једногласно изабра за скупштинског предеједника старину учитеља г. Милоша Костића из Бањалуке, а за перовође г. Перу Чабакловића, учитеља из Сарајева и г-ђицу Дашу Круљеву, учитељицу из Мостара. Језгровити, пун младићског заноса говор г. предеједника занесе нас све, као да је говорио из душе нас свих. Сав рад, и то рад огроман, текао је 3 дана и то на достојан начин. Нарочито су се истакли својим озбиљним говорима од старијих г. г. Милош Костић, Стева Калуђерчић, Војислав Борић, Милош П. Крагуљевић и Никола Ножинић; — а од млађих г. г. Стева Стојановић, Вељко Чубриловић и Ристо Шушлић, а од женских госпођице Зорка Ђурчић и Константиновићева.

Стварање друштвених правила, за тим резолуције које се имају послати В. У. и П. Савету, као највишем автономном форуму, као протест, што нас „Уредба“ запостави, претпостављајући чак и комуналног учитеља српском вероисповедном учитељу; за тим представке истом форуму о уређењу учитељског стања у садашњости и будућности; даље стварање нацрта за мировински фонд, све је то био озбиљан и напорин рад, али је свршен у најбољем реду.

„Српска Ријеч“ у једном свом броју говорећи о истој скупштини рече: „Али се можемо поносити, да имамо овакове српске учитеље, којима без страха можемо повјерити свој подмладак!“ Цио ток нашег огромног рада, обухватио је све оно, без чега у будућности, а да и не спомињем садашњости — не може опстојати наша егзистенција, а с тим и српска школа. На српском је народу, да све оно отклони, што запоставља српског учитеља и српску школу. Не треба да се угули она луча просвјете и српског имена коју нам је ужсгао први српски учитељ св. Сава, а дао Бог, те да наша највиша автономна власт узбир све оно, што му поднесе српско учитељско удружење, као преставник српских учитеља, који ће и на даље наставити свој узвишени посао у српским школама. Даље могу вам јавити, да је још у почетку скупштинског рада изабран привремени одбор удружења. У одбору су ова г. г. председник Стева Калуђерчић, одборници Никола Ножинић Војислав Боричић, учитељи из Сарајева; Милош П. Крагуљевић, учитељ из Доњег Вакуфа, Манојло Пушкар, уџитељ из Бос. Градишке, Павле Чонић и Никола Алинчић, учитељи из Мостара.

Истоме је одбору дата пуномоћ, да сав рад приведи жељеној мети, те да се о свему стара, као о испошљању друштвених правила в. з. влади на потврду, резолуције — остлог В. У. и П. Савјету, те да свуда руководи радом удружења до прве главне и редовне скупштине.

Пошелити је успеха, овом занета корисном удеужушењу, те да племенито и узвишена мисао српског учитељства у Босни и Херцеговини постигне и оствари своје намјере. Сретно и у добри час!

„Драган“

српски учитељ.

Gablonz, (Ческа), а. Н. 1./I. 1906. Поштовани г. Уредниче! Данас првога јануара по н. к. навршило се 3 месеца, од како сам Беч оставила, и амо дошла. По жељи моје бивше шефовице дошла сам амо код њене једне рођаке као „Mazzella“. Истина, овде ми је врло добро, и плата ми је већа, ал' ми је ипак врло жао за лепим Бечом.

Габлонц лежи на реци Nasse, и врло је лепо и богато место. Куће су већином зидане по старом немачком стилу, и више су налик на виле, него на обичне куће, јер су украшене многим

кубетима и торњевима. Предео је врло бреговит, и сама варош лежи на брегу, и дели се на два дела: на Габлонц и Обер-Габлонц. Околина је дивна, ту су сами брегови обрастли јеловим шумама. Варош Габлонц броји 25.000 становника, и то су пола Чеси а пола Немци; има нешто Чивута, Француза и Енглеза. Варош је средиште индустрије. Становници су већином „Gürtleri“ и Expreditori. Гиртлери су људи, који праве брошеве, тле за шешире и друге такве ствари, за шешире шнале, разне ланце са камењем и друге ситнице. Овде су гиртлери сви пмућни људи, имају скоро сви своје фабрике. Овде се праве и играчке за децу и лутке и друге ситнице, које се у Бечу и другим варошима у „базарима“ продају. У Габлонцу сам много што шта видела, што код нас у Панчеву нема. Овде се у близини налази велика творница стакла, ал' још нисам била унутра, ако Бог да ићи ћу на лето, па ћу Вам онда опет писати.

У Габлонцу су три цркве: једна католичка и зове се Dekanal Kirche, друга је старо-католичка, а трећа јеванђеличка. Ту је и јеврејска синагога. Даље има овде две апотеке и два новчана завода. Пијаце су сваки дан, али петком су велике као вашари, има много шатри и много света из околине.

У Габлонцу има осам разних школа, и то немачке и чешке, и пр. основне школе, па грађанска, па мушка гимназија, па трговачка и уметничко-обртна школа. Новозидане куће су већином покривене лисником, и то у разним плочама изрезаним, а боје угасито зелене, црвене, пепељаве и црне.

Близу Габлонца налази се једна лепа стара немачка варош *Рајхенберг*. Ова је варош већа и лепша од Габлонца. Налик је много на наш Београд. Улице су узане и бреговите. У Рајхенбергу се налази дивно купатило „Franz Josef-Bad“. И врло је леп „Stadtpark“, близу кога се налази и зверињак. Народна шумица у среди вароши такође је лепа. Школа има такође много. У Рајхенбергу је и војска смештена. Овде сам се бавила један дан са мојом шефовицом и то још првог месеца, а дан је био топал и диван, па смо само шетали. Била сам и у „Maffasdorfu“; а то је мало место, село, али врло романтично. У њему је знаменит извор киселе воде, која се у боцама разашиле на многе стране. Била сам и у „Бад-Шлаг“. То је купатило близу Габлонца, може се и пешке отићи а на електричним колима плаћа

се 7 нов. донде. Била сам и у „Grünwaldu“, у „Morhenstern“, и „Wiezenthalu“ а то су све мања места око Габлонца, и сва су на брежуљцима. Становници су такође Немци и Чеси, који се међусобно не трпе. Ови сироти Чеси много пате од Немаца, Немци овде ужасно мрзе Чехе. И ово је немачка породица, где сам ја, па не смем ни да споменем Чехе, ма да их волим као Словене и морам да тајим то од мојих. Доживела сам овде један грозан и гадан пример немачке суровости. Дође једном нека сирота Чехиња да проси у немачку кућу, па не да јој ништа нису уделили, него је изгурали напоље тако сурово, да је сирота старица пала, и није могла да устане. Мепе је то јако заболело, и притрчим, подигнем старицу и дам јој 10 нов. јер више нисам имала код себе. Тај је приказ био грозан и дирљив. Но то је још мало, како сам чула да

причају, да Немци увуку Чехе који просе у себе, па их туку и муче, што се чешће дешава у околини Габлонца. То ми је причала једна Чехиња. Заиста је то жалосно. Немци се држе за цивилизован и образован народ, али су ипак дивљачки и прости, кад тако поступају са својом браћом Чесима, и то са немоћним старцима и старицама.

Што се тиче хране и воћа има свега као и код нас доле, а скупо је као и код нас. Рибе има доста а тако и зечева и остале живине, које се продају заклане и очупане. Јело готове овде Немци већином са маслом, јер свињска маст је скупа; сиротиња троши овде неку маст од биља који се зове „Kunegöhl“.

У нади, да ћете ове ретке радо примити из ове далеке туђине, а надам се, да ће ови податци занимати и наш женски свет.

Верица Ј. Новаковић.

ЛИСТАК.

Пошљедни пут...

Свануло. Чини ми се, да никад јутро није било тако лијепо али и тако ту-

жно. „Растанак!“ чинило ми се као, да говори сваки листак на старој липи пред мојом кућом, — сваки стручак босиљка што га је, у онај цвијетњак на прозору, мајчина рука засадила. Сједила сам и размишљала. Девета је година, како се растајем од милог мајчина огњишта, али никад не ћутих таку бол као овај пут. Па чак ни онда, кад сам први пут сјела у кола и оставила своје село и у њему све мило и драго. Давно је било али се свега добро сјећам. Знаш, да су се сви искупили код кола, да ме виђају, јер није

шала: „Оде на велике науке, у далеки свијет!“ — И свако донде милошту. Ко наш свијет. Кума Ставанија печено пиле и колач погаче, а ујна Тривуна лијеп сирац и киту ђулова и босиљка. Моји школски другови и другарице међу у кола, неко печен кукуруз, а неко шаку љешника. Метну у кола па ми шапну: „Једи, — тамо тога нема!“ — А мени Боже драго. Са сваким се љубим и опраштам. Најпоследње се опростих и с мајком. Она плаче, плаче Боже мој све суза сузу стиже. А ја вала ништа. Једва чекам, да се кола крену. И управ хтједосмо поћи, ал' ето ти мог крсног кума, старога и поштевог грађанина. „У добри час кумице! Да Бог да, синко, да у науци напредујеш. Само се пази синак мој, јер свијет се данас изопачио. Настао мучан земан. Мучан вават — а — кум-Тодоре — поче он окренув се мом браци.

Ето, прије из нашег села нијесу ишли ни дјетићи, а сад ни женскадија. А ја мислим, да јој је покојни бабо жив да јој не би повладио, да иде. Ено он, Бог да му душу прости и помилује, кума-Мизици, није дао ни у дућан, ко све ве-

ли, за женско је чељаде кућа. Ал' шта ћемо, суђено брате, суђено. Па нека буде с хајиром. У добри час кумице! довикну и кола пођоше. Из ових мисли трже ме глас мајчин. Ружи измећара. „Е Симо, да Бог да ти бољи био! Што си упустио мачка у нирељ, па полоко веренику. А какву пусту веренику, све сами скоруп. Е, како ће ми дјете отићи на пут без бијеле каве. Веребог Симо, биће ти уши дуље од главе. Симо се бранио на живот и смрт, а међутим тражио мачка, да му се освети. Дођох у кухињу и рекох, да ћу попити црну каву. Тако се расправа сврши. Нанука (како смо ми мајку од милоште звали) засукала рукаве па спрема и пакује. Гледам је с очима пуним суза. „О мајко љубљена да ли знаш, како ми је при срцу тешко, што те морам оставити. Никада ко данас“. Тако сам мислила, ал нијесам могла ништа говорити. Она принесу каву, сједе, сркну два-три пут, па пометну вилџан на огњиште. Гледам је испод ока. Мало закрену главу, па кријући обриса сузу, што јој се на старачком лицу одмарала. Ох, како је тешко виђети мајку, да плаче. У онај час била сам готова, да јој кажем, да ћу остати код ње, да је у старости послужим. У онај мах пустила бих радо, ту пошљедну годину, прекинула школовање, које ми је толи драго било, — само да могу бити уз њу, да је послужим и у старим данима нађем јој се у невољи. Али, она, као да је погодила што се у мојој души збива, па похита, да ме претече. „Пошљедна је година, чедо моје драго! Ради и учи! Деверај ко и ових осам година што си деверала, ето и то је на узмаку. Добро се владај, немој, да се поводиш за оцим сарајевским врајлама. Оне су, чедо моје, друго. — Ти не заборави, да си ћерка поносних крајишничких планина, не заборави, да си српско ђевојче, — дјете српских родитеља. Да, роде мој лијепи, морал нека ти буде светиња. Твоји су стари за поштење крв прољевали. Ти че-

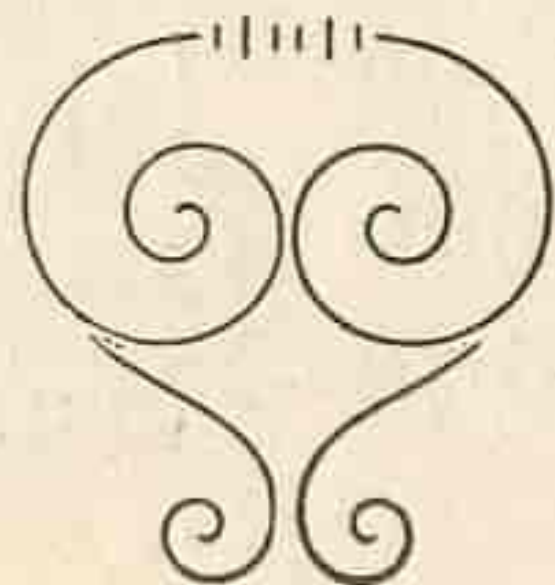
до моје, остани така, ко што си до сада била. Учи добро, роде мој лијепи, па када свршиш, дођи, па поучавај вође. Лијепо ће ти бити, јер сви су твоји, твој народ и твоја земља. Ради, неуморно ради, јер што год урадиш — за твој је народ. О, како ће те само вољети, како ли ће се само радо око тебе сакупити, она безазлена ђеца, што сада, ено тамо на бријегу овце чувају. Тако чедо моје, упамти што ти рекох, јер до године — Бог зна. А сад хајде, да те нанука испрати!“ — Ишла сам, а чинило ми се, да се земља окреће таком брзином, да ни замјетити не могу. Душа ми се стегла, следила. Опростих се са свима, што су се по обичају били око кола окупили. Приђох к њој — к мајци мојој јединој, да јој рекнем с Богом на годину дана. Ал' пусто срце цјепа се од туге. Приђох јој руци и задрхтах. Милијон мисли пролети ми кроз главу, а једна међу њима црна и страшна, као ноћно небо прекривено густим и тмастим облацима. Пољубих јој старачку десницу и заплаках. „С Богом нанука моја, с Богом добра родитељко, с Богом!“ „„У добри час роде мој лијепи!““ рече и уздахну болно, бришући сузе. — — — Лагани је вјетрић пиркао и наносно мирис покошена сијена са ливада, а сунчане зраке позлаћивале врхове поносних крајишничких планина. — — — — —

* * *

За што ми је тако тешко било растати се с њом? Што сам онако горко плакала, као никада? Па чему она црна мисао, чему онај неописиви бол душе, чему они болни уздаси рањена срца? Та ја онда још нијесам знала, да мајку гледам — пошљедњи пут. — — —

Сарајево, 1905.

Јулка Г. Поповић.

Мужевљева прича.

Виктор Ракоши.

Уторником и петком никад не вечерам код куће. И то с тога, што по моме мишљењу вечера није за то, да човек већ код трећег залогаша изјави да је сит и да више не жели, већ је зато да се са добрим апетитом наједе. А зашто сам ја петком и уторником већ код трећег залогаша сит? И то има своју историју.

Жена моја двапут недељно похађа „Жур“. један се одржи код ње, а други код госпође Ане Нешићке. У та два дана расправљају жене све женске ствари и важније варошке сплетке, стога им присуство мушких баш није потребно. Једанпут су ме на леду свалили и тако сам колена ударио, да сам једну недељу дана морао код куће седети. Те сам тако, хтео, не хтео, морао доспети на „жур“. Излишно је да изјавим, да сам се неопирано дуговремено, а и жене тако исто. Спречавао сам их у теми разговора, и чим сам испио своју шољу чаја, повукао сам се у своју собу, и тако су се жене почеле сјајно провађати.

Из свега овога још се не види зашто уторником и петком не вечерам код куће? Стрпљења, господо, стрпљења! Захвалите Богу, што нисте прочитали почетак једног мог романа од пет свезака, те се можете надати, да ћете за кратких десет минута све дознати.

Признајем, да сам у почетку, и поред журова, у споменуте дане код куће вечеравао. Па какве су биле последице? Жена ме је са исплаканим очима предусретала, а када сам ју запитао за узрок, почела је на глас јецати.

— Али за бога, шта је с тобом? Ваљда је „мама“ болесна?

— Није! Мама се ванредно осећа.

— Ваљда је Катица у ватри а грло јој црвено?!

— Знам већ: одказала је куварица, и била је према теби сурова.

— На против још никад нисмо биле у таком добром односу, као сад.

— Онда заиста не знам, шта да мислим. Просто ми је памет стала.

— Плачем с тога, што сам ја једна распикућа жена, а која не зна да пронађе изворе...

— Какве изворе?

— Изворе јефтиног куповања. Све много скупље купујем, те никад не могу ништа уштедети.

— Али ко је рекао теби да штедиш! Новац за кухињу зато ти дајем, да га потрошиш.

— То је истина, али једна паметна жена за то ипак не потроши све — каже Ана Нешићка.

— Даклем, отуда сав тај плач?!

— Да богме. Она је једна у пуном смислу права и практична жена; она ми угледом служи. Када се жалим на своје млађе, да су скупе и рђаве, она ми одмах изађе с тим, да су њени ванредни и јефтини, јер их одавде и оданде доноси. Ако се распитује за моју нову хаљину, то чини зато, да је њена много јефтинија и поред свега тога што је много модернија него моја. Њена Госпођица францускиња, која много чистијим дијалектом говори, са пет форината је јефтинија месечно, од наше, за коју рече... да је по рођењу Немица са севера... Једном речју...

И овде се жена поново заплаче.

— Но једном речју?

— Једном речју толико ме напати о журу, да после цело вече морам плакати.

— Завидиш ли?

— Не. Али ме понижава, што сам ја толико глупава, невешта и непрактична.

— Али ниси то! Кад кажем да ниси то! Ти си врло мила, деца су здрава, домазлук је у реду, и ти си у опште једна од најсретнијих жена.

Моје мудре речи нису много помагале. Овакови призори понављали су се двапут недељно. Тада сам смислио, да од сада уторником и петком одлазим у гостионицу на вечеру, јер кад човек са својим нежењеним пријатељима вечера,

он се радује, што се већ оженио. За то немају право жене када се због таког чега љуте на мужеве. Да сам је жена, гура-ла бих мужа у биртију: после тога је муж неколико дана тако скроман и ми-ран, као јагње.

У ово „вечеравајуће“ друштво дола-зио је и Аца Нешпић, муж гђе Ане. Неку благодарност сам осећао према њему, јер његова ме је жена принудила на ову одлуку, да вечеру бар двапут недељно проведем у овој пријатној компанији. И почео сам му хвалити жену његову.

— Чујеш ли ти Ацо, твоја жена мора да је изврствна домаћица?

— Од куд знаш?

— Од моје жене, која се налази међу највећим завидљивцима.

Аца Нешпић није рекао ништа, само је испразнио једну чашу вина. После кратког времена ослови ме.

— Колико новаца дајеш ти својој жени на домазлук?

— Три стотине форинти месечно.

— Је ли у томе све?

— Све. Послужитељи, огрев, осветле-ње, воспитачица францускиња. А ти?

— Толико исто, али у томе нема ништа. Ни послужитељи, ни огрев, ни осветљење ни воспитачица.

— Немогуће је.

— Али тако је. Жена ми профућка домазлук. Купи јефтиније и најгоре од свега. Наша стаклад су крива, рекава и лако се лупају. Намештај, који смо

испод руке купили, изломиће се на пар-чад ни за пуну годину дана. На посу-ђу порцеланском нашем боја није изби-ла, него су трговци сами обојадисали, а моја жена све то купи, само нех је буд-зашто. Одело деце и жене подере се за месец дана с тога нами треба четир пу-та толико одеда, колико вама... Једном речју ова завидљива штедња, врло је скупа забава... Испод руке купљен у-гаљ не гори, само се пуши; испод руке купљена дрва брзо гору, али не греју... и т. д.... Веруј ми нема страшнијег, него кад жена варошкиња сензационо штеди, газдује и води домазлук на такав начин, који изазива за собом страшну и велику ларму.

Поново испије чашу вина и продужи: — То је оно, што мене уторником и петком тера од куће. У ове дане жена ми на „журове“ иде, а кад кући дође, пуна је тужби, како друге жене дивно и безбрижно живе, она је пак права служавка, којој је брига о вођењу до-мазлука тешка као олово, она једна про-ста сирота жртва... и т. д, п т. д....

Овако се разговараше два мужа. И готово се једновремено окренуше једном дописнику подлистака са речима.

— Напишите ово! биће лепа поука многим женама*).

Превела: М. М. рођ. С.

*) Примедба. Ова прича може бити од поуке само богатацима нашим. Ур.

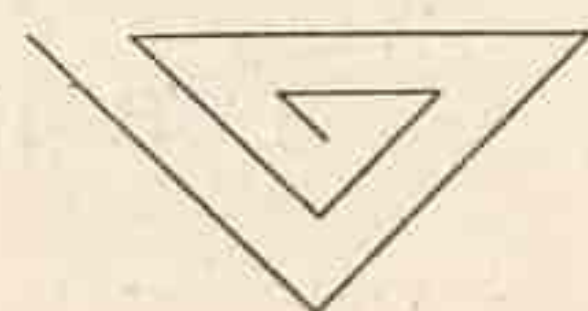

Моме анђелу.

Јесен мртва овладала свуда,
На дрвећу већ су голе гране;
Ни у пољу зеленила нема,
Куд погледам, пусто на све стране.

Па и моји снови ишчезли су,
Немам више чему да се надам;
Куд погледам, све саме разуре,
А ја само патим се и страдам.

Али није још све изгубљено;
Још ме само једна нада крепи —
А та једна, знаш ли, душо, ко је?
Ти си, ти си, мој анђеле лепи!

Рад добротворних задруга Српкиња.

Бела Црква.

Под председништвом, подначелнице задружне г. Зорке Стефановићке а у присуству лепог броја задругарица, одржана је дана 4. фебр. 1906. у школском здању редовна главна скупштина »Добротворне Задруге Српкиња белоцркванкиња«. Пошто је предходно обављено оверовљење задругарица, прочитана су имена упокојених задружних чланица, који је акт уз устајање с места са »Вечан им спомен« пропраћен био. — Из извештаја одборског о раду му за г. 1905. увиђа се да је задруга бројала те године 37 редовних и 28 потпомажућих чланица, што свакако по крај маленог броја оvd. српског становништва, документира свест и добру вољу наших женскиња за унапређивањем ове племените институције. Две чланице су иселењем из места иступиле из задруге. Даље се увиђа из извештаја тог, да је задруга о Божићу задела 8 сиромашне српске школске деце потребним оделом у чему јој је при руци био оvd. трговац и врли Србин г. Мита Ђорђеви - Нанчић, поклонивши за 5 девојака потребно градиво за одело — за које дело је изречена протоколарна благодарност дародаваоцу. — Даље да је задруга ова чрез своје изасланице г. Марију Ђ. Поповић и г. Емилију Ђорђевић - Нанчић одборкињу при 25. год. прослави постанка и рада Новосадске добротв. српске женске задруге учествовала и да су изасланице најсрдачније тамо дочекане, примљене и у сваком погледу одликоване биле; — да је при освећењу заставе оvd. качарске задруге чрез свога тајника заступљена била и прилог од 10 К даровала; — да је редовним месечним прилозима потпомагала 7 сиротих удовица; да је даривала прилог од 65 К фонду за подизање Санаторијума у Белој Цркви (у принценталу); — да су приређене 2 задружне забаве које су донеле 295 К чиста прихода и и да је задруга уз вредност од 522 К набавила 5 ком. акција белоцркв. срб. кредитне банке и штедионице, те тако акционаром те српске установе постала. Извештај одборски узет је с одобрењем

на повољно знање. — Извештај благајнички о стању благајне концем г. 1905. узет је на повољно знање и благајници издат је апсолуторијум уз признање за њен ревностан рад и труд — из извештаја се увиђа да задруга располаже сада ван набављених акција са готовином од 2350 К. — Привреднику у Загребу вотиран је за г. 1906. прилог од 25 К као принос задружни за подмиривање трошкова око смештања срб. привредног подмладка и издаваће се редовно сваке године иста примом. — Затим се приступило обновити ј. избору управног одбора и осталих часница задружних. Избори су обављени акламацијом уз опште одушевљење.

За начелницу изобрана је г. Зорка Стефановићка за подначелницу Емилија Ђорђевић - Нанчић; за благајкињу: Марија Ђ. Поповићка, за перовођу Ђока П. Поповић школ. управитељ. У одбор изабрате су гђе: Јулија В. Поповића, Тинка Деспотовићка, Милица Радосављевићка. — За преглед. рачунске гђе Софија Веселиновићка, Ана Путник и Ката Л. Путник. —

На послетку је једногласно и са највећим одобравањем прихваћен предлог задр. благајкиње Марије Ђ. Поповићке да се год. 1909. прослави 25. годишњица постанка и рада задружног скопчана са изложбом месних српских женских рукотворина. Па да би прослава и изложба што лепше и сјајније испала, решише се задругарице да пораде свесрдно на томе и да женску младеж и српске занатлије још унапред и благовремено загревају и одушевљавају са ту мисао, како би исти своје радове и рукотворе за што већом вољом и трудом за изложбу израђивали и тиме показали да и у Србину лежи снага добре воље и умења за оним што је лепо племенито узвишено и корисно и што му може на понос и дику свуд и на сваком месту послужити.

За овим задругарице пуне задовољства разиђоше се својим домовима, поневши са собом тврдо уверење, да се удруженом слогом и најтежи послови са лакоћом могу отправаљати.

Добротворна Задруга и српски шегрти. Од последње 2—3 године присвојиле су неке наше добротворне задруге „Привредникове“ српске шегрте као своју децу и окуљају их сваке године на бадњи дан и Божић, те их поклонима, јелом и пићем обасипају, да им тако покажу, да нису ни у туђини остављена од својих и да имају матера, које се њих сећају о тим великим и благим данима. У томе се највише одликују Добротворна Задруга Српкиња у Сомбору и Срби у Баји, који су и ове године у своје школе искупили на бадњи дан, а Бајци и на Божић све српске шегрте из свог места, те су их обдарили воћем и јелом, резали божићни колач и учинили све, што ће их подсећати на њихов родитељски дом. За тај чин имају највише заслуге у Сомбору г. К. Панић трговац и повереник Привредников, а у Баји г. парох Милутин Григоријевић и његова супруга Ана, а потпомогли их даровима Катарина удова Вујићка, Славка М. Маширевића, Ленка и Јулка Писаревића и Даринка Срећковића. Слично овоме учинили су и Срби и Српкиње у Осеку, В. Бечкереку, В. Кикинди, Темишвару, Пешти, Панчеву, Земуну, Митровици, Иригу, Сенти, Вршцу, Руми, Јасенову и др. а с овима и остали Срби и Српкиње приложили 72 К 60 п. за ту цел.

Нове Добротворне Задруге. Наше Српкиње у Старом Стапару прегле су, да и оне у своме месту оснују Добротворну Задругу. Ми се надамо, да ће им то поћи за руком, само нека је добре воље и истрајности. Данас је већ стидно, где има и десетак интелегентнијих Српкиња, да немају и своју задругу, јер то је једино место, где се скупљају наше Српкиње на договор за јавне народне потребе и где показују, колико су културно одмакли од нешколованих и необавештених својих сестара. Што више оваких задруга у нас, тим више скаче жива на топломеру наше народне свести. У добри час дакле!

Српско народно позориште у Новом Саду имало је 29. дец. 1905. г. своју редовну главну скупштину на којој је, међу осталим радовима, изабрало за начелника г. А. Хаџића, досадањег подначелника, за подначелника г. дра Гедеона Дућерског, за управитеља друштву привремено на годину дана г. Перу Добриновића, нашег омиљеног глумца. Досадањем многогодишњем начелнику г. дру Лази Станојевићу који се населио у Београд, најављена је протоколарна захвала на досадањем труду и раду. Скупштина је решила, да се сведе број глумаца и глумица на 28 и да им се повисе плате. Најмања плата 80 К, највиша 220 К.

Велики приложник. Наша браћа Бошњаци и Херцеговци, ванредно одушевљење и оданост своју указују према својој православној цркви и својој вероисповедној школи. Тако читамо скорим у „Срп. Ријечи“, да је у *Чађавици* председник општине и трг. *Лазар Ољача* издао око зидања новог храма својих 10.000 круна и од тога је примио од општине патраг без интереса само 6200 К а 3800 круна је поклониле општини ма да је у врло скромним материјалним приликама. Та околност јасно казује, колико онај народ љуби и поштује своју цркву и своју веру.

Верени и венчани. Гђица *Катица Поповићева*, ћерка г. Ђоке М. Поповића, књижара и угледног грађанина новосадског, потпомажућа чланица Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, верила се с г. ц. и кр. поручником Фридрихом *Цекелијусом* из Будимпеште.

Г. *Борислав Јанкулов*, професор државне учитељске школе у Баји, а бивши суплент новосадске срп. вел. гимназије венчао се у четвртак 20. јануара (8. фебруара) о. г. с гђицом *Ленком Гађанском* из Модоша. Честитамо и једним и другим младенцима!

Г. *Лаза Дунђерски*, велепоседник новосадски и сентомашки поклониле је 2000 круна сентомашкој српској цркв. певачкој дружини као потпору, на чему се то певачко друштво топло захвалило.

Висока одликовања. Његово блаженство, патријарх јерусалимски, одликовао је Крстом Гроба Господња престолонаследниковицу *кнегињу Милицу*. Истим орденом је одликован и *књаз Мирко*.

Забаве. *Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња* одржала је други дан Божића прошле год. своју игранку с томболом. Забава је била ванредно лепо посећена од саме српске интелигенције. Било је и несрпске публике у лепом броју. Чланице задружне прилагале су предмете за изигравање на томболи и утекло је свега 88 предмета, а томболу је купила задруга сама, која се састојала из порцуланског сервиза за шест особа. На каси је пало 853 круна, а остало је чисто око 250 К. Публика је била врло расположена и девојке и младе жене изиграле се до миле воље, јер је било више играча него играчица. Томболу је приредио г. *Петар Матић* и син му *Душан*, а ишло је све брзо и тачно, те заслужују сваку хвалу.

Добротворна Задруга Српкиња у Дарувару приредила је Беседу с игранком у корист своје благајне 8. (29.) јануара о. г.

Просветна женска задруга *св. мајке Анђелије* у Будимпешти приредила је 10. (23.) јануара о. г. Беседу с игранком у корист свога фонда за образовање сиромашних ученица свога девојачког васпиталишта.

Добротворна Задруга Српкиња Панчевкиња приредила је 21. јан. (3. фебр.) о. г. у корист своје благајне забаву с игранком.

Српско певачко друштво „Слога“ у *Дубровнику* приредило је 14. (27.) у славу св. Саве забаву с игранком.

Српско-православна цркв. школ. општина у *Доњ. Тузли* приредила је о св. Сави Беседу с игранком у корист свога школског фонда.

Добротворна Задруга Српкиња Земункиња, приредила је концерт с игранком 22. јан. (4. фебр.) о. г. у корист своје благајне.

Српска Читалоница у Карлову, приредила је забаву с игранком у корист свога фонда 19. јан. (11. фебр.) о. г.

Добротворне Задруге Српкиња из Даља и из Задра, приредиле су забаве с игранком на Сретеније 2. (15.) фебруара о. г. у корист свога фонда.

Св. савске забаве приредили су скоро сви просветни српски заводи, а наиме: срп. виша девој. школа у Панчеву; срп. цркв. школ. општина у Бјељини, српско правосл. цркв. певачко друштво „Св. Сава“ у Фочи, срп. правосл. цркв. школска општина у Приједору; дружина ћака срп. учитељске школе у Пакрацу, ученици и ученице српске учитељске школе у Сомбору, ученици срп. вел. гимназије у Новом Саду и т. д. Овогодишња новосадска гимназијска беседа била је ванредно лепо посећена од месне и стране публике. — Истог дана по подне била је свеча седница књижевног одељења Матице Српске у којој је држао професор г. *Тих. Остојић* свечан и леп

говор у славу стогодишњице од рођења и педесетогодишњице од смрти пок. *Јована Стерије Поповића*, оца српске драме.

Народна кујна. У Панчеву је отворена и ове године народна кујна за сироту школску децу и исхрањује 200 деце. Даје им се сваки дан на подне чорба и још по једно јело с месом.

ЧИТУЛА

† **Анка удова Стакића.** У Вуковару се упокојила 26. дец. 1905. г. ретка добротворка *Ана уд. Стакић*, рођ. *Пауновић*, у 71. г. живота, а то је мати одличног грађанина и одушевљеног родољуба г. *Жарка Станића*, велепоседника вуковарског. Ова врла покојница је још за живота са својим јединцем сином *Жарком* који нема деце, договорно установила, да се по смрти њиховој сво имање њихово преда фонду српске велике гимназије у Нов. Саду, а имање им износи до 700 јутара ораће земље, које представља данас вредност од 600 хиљада круна. Са овом задужбином и задужбинама пок. Арсе и његове супруге Анке, као и задужбине пок. Чиче *Јовановића* из Титела и *Емилије Мунчићке* из В. Бечкерска биће осигурана ова наша гимназија и народни ће фондови потпуно моћи у своје време приходе давати и на друге просветне установе. Нека је вечна успомена овој врлој покојници!

† **Софија Гргурова**, бивша учитељица у Велену у Барањи, поболела се пре две године и морала је напустити школу и помоћу добрих људи и овдашње Добротворне Задруге Српкиња провела је претпрошлу годину у Далмацији, у топлој клими да поправи своје здравље; али ево ове зиме поново оте болест маха и угину ноћу уочи св. Саве о. г. у 22. години живота цветак драг и мио матери, у којој је имала своју потпору, другам и пријатељима и оде са овог света. Испратише је сви старији разреди овдашњих осн. нар. школа, срп. виша дев. школа многи познаници до вечне куће и спустише груду земље с изразом: Бог да јој душу прости кћери, другарице и верна пријатељице!

† **Александра Н. Михајловића рођ. Субовљевића.** Тек сад смо добили тужну вест, да се одлична Српкиња, супруга г. *Негована*, војн. капетана, из Ваљева, упокојила септембра месеца, прошле године у очи крстова дне оставив за собом ојађену мајку, честитог супруга и четворо ситне дечице да кукају за својом узорном мајком. Вечан јој спомен!

† **Еугенија Герба.** У суботу, 31. децембра 1905., (13. јануара 1906.) у 8 сати изјутра, заспала је вечни сан, на Сушаку учитељица више девојачке школе, гђица: *Еугенија Герба* у 47. год. живота свога. Њено мртво тело, по нарочитој њеној жељи, превезено је у Огулин, одакле је дне 3. (16.) јануара т. г. дигнуто, у 2 часа после подне, и сахрањено у убавом местанцу Отоку, крај Огулина, уз родитеље блажене по-

којнице. Колико је она уважена бивала, колико обљубљена, најбоље се види из тога, како ју је Сушачко грађанство, и школе, испратило на Ријечку жељез станицу, и прекрило ју многобројним венцима. А тако исто како ју је дочекало на Огулинској жељез. станици, Огулинско чиновништво, учитељство са школском младежи, и сваколика остала интелигенција, положивши још многе венце. Чим су мртви остатци из жељезничких кола дигнути и смештени у мртвачка кола, поздравио их је госп. Кнежевић, равнатељ више пучке школе у Огулину, дирљивом беседом, доказавши, колико је школа, а колико књижевност, игубила смрћу те врло заслужне учитељице и списатељице. Затим су пречасна г. г. свештеници опојали тело, и непрегледна поворка кренула се кроз Огулин, према Отоку. За мртвачким колима ишао је снужден брат покојничин: Њ. преузвишеност, Раде Герба, ц. кр. подмаршал, и заповедник домобранства у Загребу. Две сестре покојничине: гђа Ана удова Франковић рођ. Герба, чиновник брзојавног уреда у Загребу са својом кћери, Гђица: Петронела Герба, Огулинска учитељица. Те и гђа: Драга Лончар-Трбојевић из Дрежнице, блиска рођакиња. У Отоку, над отвореном раком — опростио се њоме, такођер красном беседом пречасни госп. Милутин Вукелић, парох Огулински, истакав многе њене врлине и заслуге — па и то где се је, крај свих својих светских уживања и познавања —, зажелела ипак закопати у убавом маленом Отоку, крај својих родитеља! Покојна Еугенија била је свестрано образована, и једна од најинтелигентнијих учитељица наше земље. Она је осим тога што је била савесна и вредна учитељица, поглед свој и на даље бацила била — она је била врсна списатељица! Писала је у „Бранковом Колу“ „Домаћем Огњишту“ и неким страним листовима а понајвише путописне црте, историјске догађаје, и рад знаменитих сликара. Пропутовала је скоро сву Европу, у накрст, те је отуда и писала многе путописне цртице, а знала их је својим бујним штилом, и пластичким приказивањем, тако живо приказивати, као ретко ко. Писала је својим и туђим језиком. Те ће јој, без сумње, наша и страна књижевност, дати достојна места међу књижевницима. Учитељевала је у Фрањиним Дољу, крај Земуна, у Броду, Госпићу и Сушаку, где ју и смрт нашла. Покојницу оплакују, осим горе наведених, још две сестре, и многобројна угледна родбина. Слава! и вечан ти спомен неуморна учитељице, и неумрла списатељице!

† **Зорка Косић.** Наш сарадник и вредни перовођа Добротворне Задруге Српкиња В. Кикинђанак, г. Миша Косић, управитељ осн. нар. школа у В. Кикинди, изгубио је у десет дана свога доброга оца В и к е н т и ј а, а 25. јануара (8. фебр.) и своју мезимицу ћерку *Зорку*, у цвету младости њене, у 18. години живота. Покојна Зорка беше добро и племенито дете и била је

на дику и понос своме родитељу и брату, које од срца сажаљевамо у овој претешкој тузи, која их је снашла губитком тако честита и одрасла детета, а пок. Зорки довикујемо: Лака ти била црна земља, душа ти се раја удостојила!

† **Ђока Радак.**

И Вел. Кикинда пристаде у ред оних вароши, које се својим доброторима диче и поносе. 18. (31.) јануара о. г. око 10 сати у вече испустио је тамо своју племениту душу заслужни Србин, велик родољуб, адвокат и привредник, *Ђока Радак* у својој 83. години живота. У бурној 1848 – 9. години истакао се још као млад човек и правник пожунски у првим редовима нар. покрета за право и једнакост српског народа у овим земљама са пок. Др. Светозарем Милетићем, бароном Јов. Живковићем и другима; учествовао је на оној знаменитој мајској скупштини карловачкој 1848. год., био одборник народног покрета и вршио у њему многе тајне мисије. Његовим одушевљеним говором у Вел. Кикинди за народно право од другог дана Ускрса 1848. г. разбуктао је народне осећаје у тој мери, да се тамо зажегла прва варница народног устанка, која се отуда разнела по целом оностраном Српству из тих година.

И после тих бурних дана играо је пок. Ђока Радак знатну улогу у животу и раду народном, особито у доба Војводине Српске као чиновник, а доцније у диштрикту в. кикиндском као сенатор и члан представништва. Свагда је и свуда је терао и истеривао правду и штитио чистоту јавног рада и поштења и за то је често долазио у сукоб са властима и власницима, па и својим личним пријатељима и отуда је стицао непријатеља, па често и гоњења. Али, да је његово срце куцало за добро и напредак свога народа, показује најбоље његова оставина, коју је дао у својој последњој вољи од 1903. и допуном од 1904. г. у којој је све своје трудом и муком стечено имање од неких 250.000 круна, изузев 20.000, што је наменуо својој родбини, све остало оставио на народне цели, јер није имао од срца порога. Он се у својој оставини сетио скоро свију народних потреба, које данас штите народне интересе. Тако је оставио 40.000 К на потпору удадбеница Срба Занатлија а 40.000 К на потпору удадбеница српским православним свештеницима у Далмацији; 40.000 К на народне ђачке стипендије, 40.000 на српски учит. конвикт у Новом Саду, који ће бити дужан, да од прихода истог доживотно издаје по 1200 К његовим ро-

ђакама; 40.000 К на градњу здања за срп. учитељичку школу у В. Кикинди, ако би се тамо преселила; ако не, да се приход истог употребн на просветне цели; 20.000 К на књижевне потребе Матице Српске; а 5000 К да се даје безкаматно на пет земљорадничких задруга у В. Кикинди као привредна помоћ. Из тога се види, како је његов ум и његово срце говорило; а то све јасно доказује, колико је љубио и колико мислио о свом милом народу и његовом напретку. У млађе доба куповао је сваку српску књигу и потпомагао свако књижевно и просветно подухеће, те је отуда сабрао врло лепу библиотеку, коју је још пре смрти предао Матици Српској. Нека је слава Ђоки Радаку! Вечан му спомен!

† **Никола Крсмановић.** И Београд је изгубио 23. јануара (5. фебруара) о. г. једног од најстаријих, најугледнијих и највреднијих трговца, изгубио 93-годишњег старца: *Николу Крсмановића*. Покојник је рођен у Босни у Д. Тузли 1813. године, а трговину своју са другом Параносом развио је у Сарајеву, Брчком, Шапцу и Београду и постао радом својим не само један од најимућнијих грађана Београда, него и један од најродољубивијих Срба. Нема у Српству скоро ни једног подухећа хуманог и просветног правца, где и његов дарак није подстакао цел, па како чујемо завештао је и по смрти много благо на опште народне цели. Бог да му душу прости! Вечан му спомен!

† **Александар Адамовић.** Лицем на Сретеније, 2. (15.) фебруара о. г., уснуо је вечни санак редак и ваљда једини оностранни привредник и трговац, који је својим разборитим радом и подухетношћу умео да подигне српску радњу до европског гласа. Његово име, његова фирма, била је позната на свим европским па и америкањским пијацама. Његови виноградни у Нов. Саду, Каменици и Раковцу служили су за углед васколиком Новом Саду и околици. Његов „Телеп“ у Нов. Саду занимао је из године у годину по стотину раденика и што се и наш српски свет овде и у околици упознао са каламљењем лозе и дрвета, и што је данас поново зазеленила Фрушка Гора и наш свет отпочео дизати своје благостање после филоксере, има се једино захвалити подухећу и разборитости овог великог покојника. Да се овај наш дични покојник шаком кретио ил мађарским говором дичио, његове би груди красили многи ордени, а овако га краси признање и љубав његовог народа и захвала хиљадама породица српских које имају данас свој сигуран и лепи ужитак, који им је створио овај покојник. И да није овај покојник стекао заслуга

за свој народ својим радом и подухетљивим духом, стекао је заслуга и тиме, што је подигао и народу поклонно тринасторо здраве и добро васпитане деце, те данас већ са унучадима оставља 22 потомка своје пароду на службу. Вечан спомен нека је нашем вредном и заслужном сину и Србину Александру Адамовићу!

† **Јован Поповић,** умировљени професор српске учитељске школе у Сомбору, бивши управитељ срп. више девојач. школе у Панчеву, неке две године привремени школски референт темишварске и вршачке епархије, оснивач добротворне задруге у Панчеву, народни питомац за педагошку струку из године 1870—74, уредник „Н. Горе Листа“, „Весника“, „Српкиње“ листа и календара у Панчеву, „Златне Књиге“, „Српске Смотре“, „Све за род“ у Сомбору, „Трговачких Новина“ у Нов. Саду, „Србобрана“ календара за 1901. 1902. г. Писца „Мађарске Граматике“ по Далошу, и иначе сарадник многих наших листова, члан школског одбора епархије бачке и бивши члан Народ. Сабора из 1892. г. члан књижевног одељења Матице Српске, преминуо је напрасно у Сомбору у петак у вече 27. јануара (7. фебруара) о. г. у 62 години живота. Родно се у Вел. Кикинди, од пароха Петра Поповића; у В. Кикинди је изучио и осн. нар. школу, а гимназију у Нов. Саду и две године правне науке у Пожуну, па отуда као народни питомац отишао у Лајпциг и слушао 4 године знаменитог педагога Цилера. У опште беше пок. Јов. Поповић поштена душа, одан своје пароду и позиву. Бог да му душу прости!

† **Марко Вујић,** житареки трговац и поседник у Ади, отац Милана и Милвоја Вујића и наше многогодишње претплатнице удове Миле Дудварске, Марије Поповићке и Катице Рајићке упокојио се 28. децембра 1905. г. у 84. години живота. Вечан му спомен!

† **Јаков Шантић.** Млади песник и наш сарадник *Јаков Шантић*, из Мостара, брат признатог песника Алексе Шантића, упокојио се пред Божић прошле године у цвету своје младости у 24. години живота. Књига и песма српска губе у њему велико благо, које се тек почело просипати у песми, од којих доносимо и ми у овом броју један примерак. Бог да му душу прости!

† **Др. Миша А. Поповић,** адвокат из Петроварадина, а становник новосадски, преминуо је напрасно ноћу 5. (18.) јануара о. г. у 50. години живота. Доселио се у Нови Сад пре две године из Руме. Заузимао се живо за све народне јавне ствари и потпомагао их и новцем. Био је члан Матице Српске и члан управног одбора Матице, члан срп. нар. позоришта, срп. учитељског конвикта и т. д. Оставио је за собом младу супругу Милославу рођ. Матановић из Црне Горе, ожалашћену удову матер Марту и јединца сина Бранивоја, ученика III. р. срп. вел. гимназије новосадеке. Вечан му спомен!

Б Е Л Е Ш К Е.

ПРОСВЕТА.

У Г А Р С К А.

Угарске државне власти отварају, као што сомборски лист „Слога“ јавља, идуће школ. 1906-7. г. *женску трговачку школу у Сомбору*. Она ће трајати годину дана и учиће се у њој сви предмети, који спадају у трговачку струку. Примаће се у њу оне женскиње, које су довршиле четир разреда грађанске или више девојачке школе или које положије пријемни испит за то. Смер је те школе, да да прилике женским, да се спреме за трговачку струку или сличним звањима, на које се данас многе женске одају. Предаваће у тој школи професори са тамошње трговачке школе.

Исто одељење је отворено почетком ове школске 1905-6. г. уз *новосадску трговачку школу* и уписало се у њу већ прве године 10—20 ученица, међу њима десетак Српкиња. Сметња је овде велика школарина (150 круна годишње), а било би и више ученица.

Исти лист сомборска „Слога“ доноси, да ће кр. уг. министарство пољопривреде идуће школ. године подићи у *Сомбору* и државну *економску школу*, у којој ће се поглавито неговати вртарство, а сама школа служиће као узорно газдинство за Сомбор и околину. На ту цел је већ купило то министарство 100 кат. јутара ораће земље близу вароши.

Школски лекари. Кр. уг. министар просвете у споразуму с министром унутр. послова заводи ове године у целој земљи установе школских лекара за све основ. нар. школе. Лекари ће бити дужни да наведу на здравље школске деце и долазиће сваки дан у школу пре предавања да прегледају децу и да се увере о њиховом здравственом стању, те ће слабе и болешљиве опрашати од школе, од ручног рада, гимнастике и т. д. Награда ће им бити 40 К годишње од разреда.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА.

О божићњем одмору прошле године састали се у Сарајеву срп. нар. учитељи из Босне и Херцеговине где су решили и правилима утврдили своје удружење, које има смер међусобног помагања у моралном, стручном и материјалном односу свога сталежа. На ту цел ће покренути и свој лист под насловом: „Српска Школа“. Ми се радујемо овој појави и желимо нашем учитељству у тим крајевима сваку срећу и напредак.

ХРВАТСКА И СЛАВОНИЈА.

„Земаљска госпојинска удруга“ у Загребу добила је одобрена правила од земаљске владе, да може основати: *Школу за кућанство* и уједно је и то решила та влада, да даде тој школи субвенцију од 2000 круна да може лакше отворити ту школу. О свему томе је удругу председница њена баница грофица Пајевића, а секретарка истог друштва г-ђица М. Јамбрињакова известила је, да су на молбу ове удруге решиле пожешка жупанија и општине Нова Гравинска, Карловац и Ловинац, да су основале за ту школу: жупанија пет, а општине по једну штипендијску закладу, којима ће слати тој школи питомце и интернат.

У истој седници од 8. децем. 1905. г. по нов. к. донела је та удруга решење на предлог своје председнице, да удруга узме на себе и ту бригу, да се побрине, како ће се унапредити *домаћа индустрија* и како ће се сачувати *народна уметност* а уједно, да се постара како ће набавити заслуге сељанкама из тих домаћих проивода. За обе ствари изабрани су посебни одсеци, који ће поради, да се ове идеје и остваре што скорије. Срећно да Бог да!

А М Е Р И К А.

Први испит. Српска основ. народ. школа у Сан-Франциску у Америци, коју је основала тамошња Добротворна Задруга Српкиња имала је новембра месеца 1905. г. и први испит с децом. Ту школу је похађало те прве године 10 мушке и 11 женске деце, а учили су од привременог учитеља, г. Вељка *Радојевића*, уредника „Српске Независности“. Школа је трајала ове прве године седам месеци а недељно по 5 часова. Деца су учила засад само читати, а писати и говорити српски, јер остале предмете уче у тамошњим осн. нар. школама. Деца су показала леп успех, а секретар женског друштва, г-ђа Олга М. *Зеновић*, препоручила је деци на завршетку испита у лепом говору, да слушају своје старије, да се добро уче, како би били од користи Српству, кад одрасту.

ДОЉНА АУСТРИЈА.

Дољно аустријско земаљско школско веће издало је наредбу, да се у будуће свима учитељицама каже *госпођа*, а биле удате или неудате, јер су оне духовне матере школској деци.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Да се насађене кокошке сачувају од вашију, учиниће добро свака домаћица, кад пре насада поспе по гњезду мало праха од истуцаног сумпора. Задах од сумпора уништи сав гад на квочки док лежи, те је онда мирна и здрава.

Против буба шваба може се по енглеским пронасласцима згодно употребити смеша овсеног брашна, гипса и шећера. Узме се $\frac{2}{3}$ овсеног брашна, $\frac{1}{3}$ гипса и мало шећера бела. То се добро измеша и онда посипа тамо, где тог гада има и потамане се. Али је најбоље средство убити тај гад. Посути мало зелени или масну крпу на што се те бубе купе, па онда ноћу набрзо ући и погазити. То се понавља неколико вечери, па ће га нестати.

РАЗНО.

Увоз лажне косе у Француску. У француској је настала велика скудица на лажној или туђој коси. Од како су отишли из Француске женске конгрегације (калуђерке), јер оне су секле косу кад су улазиле у тај чин. У Француској се сад увози коса највише из Киптаја (Кине) и то: 20 хиљада килограма. Из Италије увози 6 хиљада килограма а остало из других земаља, јер јој треба годишње до 54 хиљада килограма.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Нови листови. »Здравље«, орган »Друштва за чување и неговање народног здравља«, уређује професор Др. М. Јовановић-Батут. Бр. 1. Год. I. Излази у месечним свескама од два

табака, сваког 15. дана у месецу у Београду. Цена је за Србију 2 динара годишње а за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору 2 круне а 1 круна на пола године. За све друге земље 3 круне годишње. За Србију се шаље новац на дра В. Кујунџића, Београд, а за све друге земље на дра К. Радојчића или дра С. Недељковића, лекара у Земуну (Zimony). Овај је лист свакој кући потребан.

— *»Нови Нараштај«*. Под овим насловом почео је 1. јануара о. г. издавати учитељ г. Никола Т. Ђурић из Цага код Окучана нов месечни лист у свескама од једног штампаног табака, који је намењен сузбијању алкохолних пића у народу. Лист је намењен родитељима и учитељима, који могу највише испомоћи, да се код нашег нараштаја потискује и предупредује алкохолно пиће. Цена је листу на целу годину 4 круне, која се шаље на горњег издавача у Цаге пошта: Окучане (Славонија). Одговорни је уредник г. Лазар Кекић, учитељ. Ми најтоплије препоручујемо овај лист нашим родитељима и учитељима.

— *Школски Лист*. Од св. Саве о. г. почео је поново излазити *»Школски Лист«*, који је пре две године престао. Сад ће излазити, по решењу Школског Савета у Срем. Карловцима под уредништвом глав. школ. референта г. Ђорђа Поповића и биће уједно званичан орган наше највише автономне школске власти.

— *»Уставност.«* Под овим насловом почео је од нове године овамо да излази на Цетињу нов недељни политични лист, који ће поред *»Гласа Црногорца,«* отворити ступце своје сваком добром човеку и Србину, да своје мисли износи на уљудан начин и зрело расуђивање о свима јавним и државним пословима. Цена је листу годишње: 8 круна, а за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 12 К годишње, које се шаље на адресу *»Уставност«,* Cetigne — Montenegro.

— *»Садашњост«*. Др. Иван Веселиновић, адвокат в.-кикиндски, почео је поново издавати лист *»Садашњост«,* који је пре две године био престао. Лист је сад поред просвете, привреде и забаве, узео и политику у свој програм. — Излази у Вел. Кикинди недељно једанпут, а цена му је 8 К. годишње.

Мали добротвор. Број 4., 5. и 6. овога најјефтинијега и најраширенијега омладинског листа изишао је и опет у једном свеску под именом *»Снежанке«*. Садржај му је биран од наших најбољих и најмарнијих омладинских писаца. Поједине свеске стају само 20 пот. — Претплата се шаље Фр. Бартушу, равнајућем учитељу у Загребу.

Полаженици. Приповетка из школског живота, за младеж написао чика-Миљивоје Чудомировић, учитељ у Босуту. Издање књижарнице Миљивоја Каракашевића у Сомбору. 1906. год. Цена 20 потура. — Писац пише лако и

популарно за децу и ми препоручујемо ову књижицу деци за награду.

Мисли о бадњаку и Божићу. Написао Јов. Јанко Ђ. Ђосић, сегедински учитељ и наш сарадник. Цена 20 пот. Намењено Србима и Српкињама, а посвећено Њег. Светости патријарху Георгију Бранковићу.

Исправак.

У 1. броју нашег листа код песмица: *»Уздаси«*, случајно је изостало име Анто Б. Кошутић, што овим исправљамо.

У белешци о одевању школске деце у Нов. Саду на стр. 18. стоји, да је набављено 32 чакшира, а треба да стоји: 32 пара мушких хаљина.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА.

Слаћемо још овај и идучи 3. број свима нашим дојакошњим претплатницима, који се још нису одазвали претплатом, па ћемо онда прекинути шпљање свима, који донде не пошљу претплату за ову, а лањски дужници и за прошлу годину.

Претплату примамо само на целу годину а претплата је ТРИ круне на целу годину.

Многи наши претплатници пису још начисто, колика је наша претплата, те неки шаљу по *две*, а неки по *четир* круне.

По две круне послале су ове године: г-ђе-це: Стока В. *Ковачевића* из Бос. Градишке; Даринка дра Ст. *Поповића* из Сомбора, Милка *Миловановићева* из Тур. Бечеја и Александра *Врбашка* из Осека; по *четир* круне послале су: г-ђе-це: Марија М. *Сивачка* из Ирига, Мара дра Б. *Давидовићка* из Тур. Бечеја; Срп. *Читаница* из Сентомаша; Ленка Г. *Каћанска* из Сентомаша и Мара дра *Јовановића* из Пакраца. Стога молимо оне, које су нам послали мање, да накнаде недосиатак, а онима што су послали више, урачунаћемо то у претплату за 1907.

У Нов. Саду 31. јануара 1906.

Уредништво.

Пријатељи листа.

Г. *Пешар Кулић*, поседник из Митровице платио је поред свог листа још два примерка, од којих се један шаље на г. Јована Митровића у Сари Кени у малој Азији, а други г. Р. *Живковићу* у Фијуму (Ријека).

Г-ђа *Александра Недељковићка* из Сирига платила је два примерака више, који се шаљу приправницама сомборским г-ђици Милици *Деспотовој* и Зорки *Страшиловићевој*.

Г-ђа *Ана Јагнићка*, из Пакраца, платила је поред свог још два примерка, који се дају овдашњим ученицама срп. виш. дев. школе Милици *Шугиној* и *М. Девичерској*.

Г-ђица *Кашарина Холецова* из Београда, наша сарадница, поклања један примерак нашег листа једној доброј сиротој ученици овдашње срп. више девој. школе, који се даје ове године ученици Ш. р. Радојки *Михајловићевој*.

Г-ђа *Ана Добројевић* из Босан. Крупа платила је један примерак нашег листа за ученицу *Мару Прашало* у Варцар-Вакуфу у Босни.

Г-ђа *Еуфимија Поповића* из Панчева претплатила је један примерак нашег листа за г-ђицу *Катицу Већаревићеву*, ученицу радничке школе панчевачке.

Г-ђица *Софија Кнежевићева*, учитељица у Јамини плаћа за једну ученицу новосадске више дев. школе један примерак у спомен своје покојне маме, који се уступио ученици Ш. разреда *Гордани Мараћевој*.

Г-ђица *Софија Томовићева*, учитељица у Фочи, претплатила је један примерак нашег листа за читаоницу у *Чајнице*.

ЈАВАН РАЧУН

о забави држане другог дан божиха 1905. г. од *Доброшворне Задруге Сркиња Новосашкиња*.

П р и м а њ е:

1. Добровољних прилога	371'40
2. Од томболе	200'—
3. Од улазница	281'60
	<u>Свега 853'—</u>
Потрошено	380'20
Чист добитак	К. 472'80

Добровољне прилоге дадоше г. г.

По 70 К: Јулка Радовановићка.

По 30 К: Анка А. Пајевића, Централни Кредитни Завод.

По 20 К: Софија Дунђерска, Теодора Дунђерска, Српска Задруга за међусобно помагање и штедњу.

По 12 К: Катица Белитарковићка из Београда.

По 10 К: Мила Радовановић, Вера Дунђерска из Сентомаша, Задруга Срба Занатлија Новосађана, Амалија пл. Хирш, Катица пл. Новић, гостиничар Фирст, женско друштво „Мајке Анђелије“ у Будимпешти.

По 6 К: Арк. Варађанин, Даница Сремчевић-Рац Габорова.

По 5 К: Раденка Марксвић, Честичарска Задруга, Никола Петровић, кројач.

По 4 К: Г-ђа Јована Белохорског адвоката.

По 3 К: Мара Дра Полита, Вида Давидовац, трговац Леви, Стева Ранковић из Тур. Бечеја, Др. Спирта, Катица Сајдл, Даринка П. Павловића.

По 2'80 К: Тајбнер.

По 2 К: Марија Хирт, Цамбауер млађи, Др. Јов. Пивнички из Тур. Бечеја, апотекар Грос, Др. Лаза Марковић, Васа Пушибрк, Др. Кон, Адела Форкапић, Софија Дерина, Даница Ивошевић, Катица дра Строне, Јулка Романовић, Корнелија др. Свињарев, Марија А. Поповић, Анка Михајловић-Филипчева, Даница Ђ. Милић, Јелка Велић.

По 1 К: Персида Бојшић, Милош Мијатовић, Урош Стојковић, Н. Н., Марко Новаковић из Београда, трговац Матић из Београда, Спасоје Одокајић из Београда, Караминчев из Београда, Милева Вукићевић.

По 1'20 К: Н. Н., свега 371'40 круна.

За томболу приложиле су предмета и ручних радова ове госпође и госпођице:

Катица пл. Новић, Јелисавета Марковићка, Софија Адамовић, Љубица Моловић, Милева Косировићева, Ангелина Ђ. Поповића, Марија Полит, Љубица Матић, Софија Пушибрк, Марта Кондороши, Анастасија пл. Мајна, Ермина Т. Николићка рођ. Обреновић, Катица Малешевић, Обрштарка Будимировићка, Катица Меанџићка Милица Нецкова, Софија Љубиша и кћи њена Олга, Бета Варађанин, Вида Вулко, Даница Гостовић, Мила Мародић, Персида Бојшић, Марија Плавшић, Паула Георгијевић, Јустина Кода, Софија М. Кода, Софија Кодина, Софија Француска, Тинка пл. Новић, Зорка Мартоношка Марија Оберкнежевићка, Марија Суботићка кројачица, Велинка Шилић, Катарина и снаја јој Десанка Мијатовић, Катица Попадић, Ката Мирилова, Викторина Јанковић, Јулка Јевтић, Софија Арк. Марковића, Милица Л. Манојловић, генералица Олга Кнежевић, Никола Ивковић, Ђока Ивковић, Јелисавета Матић, Зорка Томићева, Војин Јовановић, Коста П. Миросављевић, Даринка Пере Павловића, Марија Хирт, Анка Јорговић, Зорка Кода, Ана Манојловић, Софија Манигодић, Анастасија Адамовић, госпођица Софија Обренова, Персида Маркуш, Ана дра Ст. Адамовића, Јелка дра Гаванског, Вида Јовановић-Ђомпарић. Свега: 88 комада.

Част је потписаном одбору, да се овим путем најтоплије захвали, како горњим приложницима у новцу, тако и оним у предметима за томболу; а захваљује се и г. Петру Матићу трговцу, као и сину његову Милану, правнику, који су нам томболу удесили и тако прецизно и брзо изигравање спровели.

У Нов. Саду, 24. јануара (6. фебруара) 1906.

У п р а в а

Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња.

И С К А З

доброволних прилога на забави „Српске Женске Добротворне Задруге у Митровици, држане 31. децембра 1905.

Добровољне прилоге даровали су ова г. г.: По 20 К: Браћа Черих, Живковић Никола; по 12 К 80 фил.: Чиновници Лорда и др.; по 12 Браћа Месаровић; по 11 К 76 фил.: Ваје Михајло; по 10 К: Манигудић Ђорђе (Сарајево), др. Рокнић Александер пл.; по 5 К 60 фил.: Хајм Мијо; по 5 К 20 фил.: Гамиршек Јаша, др. Житвај Еуген пл.; по 5 К Адамовић Никола, Борота Зорка, Браћа Жунтер, Краус Антон, Мијић Јелена Ј., Мркић Ђорђе, Поповић Никола Ј.; по 4 К: Андори Зорка, Гамиршек Никола, Вигенфелд Ј., Келе супруга инжињер, Козелка Ернест, Кулић Љубица, Милекић Никола пл. (Загреб), Мирковић Марија, др. Поповић Душан, Савић Ђока, Спајић Мирослав, Чучковић Марија; по 3 К 40 фил.: Андрес А.; по 3 К: Удова Бендек, Рукавина Н., Хорват удова; по 2 К 80 фил.: Николајевић Бошко (Рума); по 2 К 40 фил.: Красојевић (Чортановци), Хајкелман Јелена; по 2 К 20 фил.: Крауз (Рума); по 2 К: Адамовић Јован, Адлер Д., др. Бајић Илија пл., Бајић Марија пл., Блаженчић Милева, Бојић Јелисавета, Боршчак Јелена, Василић Тоша, Веселиновић Бранко, Врховац Илија, Гризбах Ђорђе, Грујић Светозар, Ђорђевић, Јаковљевић Петар, Јовановић Пера, Којић Сања, Кошутић Марија, Крстоношић С., Кун, Лешић Мија, Лукић Драгиња, Марковић Светозар, Мацек, Месаровић Славко, Милутиновић Ђорђе, Милутиновић Рада, Михајловић Јован, Мрасковић Светислав, Петковић Милан, Петровић Александар, Радовановић Даница, Радовановић Сидонија, Радосављевић Никола, Рокнић Ана пл., Савић Милутин, Савић Пет., Сајфелд Ф., Сарић, Сечански Миливој (Беч), Спајић Јован, Стожир, Страхинић Душан, Суботић Анастасија, Терзић Василије,

Турић, Флајшман Ј., Хауер Ђ., Штмунић Петар; по 1 К 60 фил.: Станић Јован; 1 К: Андраши Бошњак, Бојкић Мита, Илић Бран., Јовановић Крста, Јеремић П. Константиновић Л. Мартиновић Б. Марић Н. Марковић, Милутиновић Божа, Михајловић Ј., Најман, Поповић Радивој, Пуђа Глиша, Поповић, Репajiћ Васа, Роксандић Млица, Савић Прока, Спровица Живан, Стефановић Петар, Стојановић, Филиповић Наца, Шодолац Живан, Н. Н., Ковачевић Јела, Венечки Ђорђе; по 80 фил.: Радовановић Павле, Стефановић Тале, Топаловић Лука; по 60 фил.: Бајић Мплеса пл., Розендвајг Ј. др., Хирт; по 40 фил.: Ђукић Вучко, Љубљановић А., Реслер. Свега К 34876.

Свима прилагачима изјављује се овим путем најтоплија захвалност.

Из одборске седнице „Српске Женске Добротворне Задруге у Митровици, држане 16. (29.) јануара 1906.

Перовођа:
Љубица Радошевић.

Потпредседница:
Јелена Ј. Мијић.

Претплатницима.

Због штампарског штрајка, који је владао овде у Новом Саду прошле две недеље дана, закаснио се овај број са 6 дана, те молимо наше претплатнике, да не узму то као наш нехат. Идући број изићи ће мало раније, да се бар тим накнади стрпљење наших читалаца.

Уредништво.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Како је моја „Историја српске књижевности“ сва распачана а још једнако ми стижу силне поруке на њу, решио сам се, да приредим друго, поправљено издање. За који год сам приказ сазнао, набавио сам га, прочитао и основане му замерке и опаске усвојио те према томе изменио, исправио, допунио и проширио градиво првог издања. Рад сам, да друго издање буде што боље и потпуније, па с тога молим свакога, ко је опа-

зио у првом издању што, што или не ваља или није тачно, да буде добар те да ми саопшти што скорије. Друго ћу издање дати у штампу за који дан и свакако ћу настојати, да то издање изађе што пре, најдуже до почетка школске године 1906/7. Имам на уму, да то друго издање буде што популарније написано, како би се њим могли користити што шири кругови нашега народа, а удесићу га тако, да буде илустровано ликовима наших књижевника. Цену ћу му одредити, кад буде готово те будем могао тачно срачунати, шта ме је стало.

Уједно јављам овом приликом, да сам још јесенас дао у штампу прву књигу свога „Штива уз историју српске књижевности“, које је Високо-славни Патронат српске велике гимназије новосадске усвојио за обавезан уџбеник у тој гимназији и којем је Високо кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе досудило новчану потпору. Та прва књига, у којој су примери старог словенског и српско-словенског језика, дубровачко-далматинске књижевности, књижевнога рада у Босни, међу Кајкавцима и у Славонији у XVI., XVII. и XVIII. веку и новије српске књижевности до Бранка и Даничића, изнеће преко тридесет штампаних табака а биће готова за две три недеље. Тој књизи ће цена бити 5 круна а моћи ће се добити у мене. Поруке са стране обављају уз поштанско поузеће а на мој трошак.

Кад буде готова прва књига »Штива уз историју српске књижевности«, даћу у штампу и другу, која ће такођер изнети преко тридесет штампаних табака а у којој ће бити примери нове и најновије српске књижевности од Бранка и Даничића до наших дана.

У Новом Саду, јануара 1906.

Јован Грчић.

Познато дјело Др. Никодима Милаша

Православно црквено право,

које је преведено на више страних језика, изашло је у другом немачком издању, а од истог преводиоца, Дра А. Песића. Исто је издала Издавачка књижарница Пахера и Кисића у Мостару. Цијена је: у обичном повезу К 16.—, а у тврдом К 10.—

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Госпођа *Анка А. Пајевића*, предала је Добротворчој Задрузи Српкиња 200 К, у спомен своме покојном мужу *Арсци Пајевићу*, на чему јој потписана у име задруге најтоплије захваљује. Нови Сад, 25. јан. (6. фебр.) 1906.

Јулка Радовановићка
начелница.

О Г Л А С И.

Провизија.

Само агилни и коректног владања Срби и Српкиње, за скупљање чланова у наше друштво, могу добити лепу провизију.

Добротворно и просветно чисто српско друштво
„ПРИЈАТЕЉ“ у Сегедину.
»BARÁT« — Szeged.

2—3

Српски родитељи,

који желе да упуте своје ваљане ђаке од 12 до 15 година на изучавање разних, корисних заната и осталих привредних струка, нека се пријаве што пре код својих местних учитеља, свештеника или писмено управи „Друштва Привредник“ па ће добити одмах сва даљња нужна путства. —

НЕГА ЛИЦА.

(Увето из шведског листа за масажу.)

Није довољно, да неко мисли о себи да је *леп*, него треба радити на томе, да други о нама кажу да смо *лепи* или, да изгледамо *младачки*. А то се сад може лако постићи неговањем нашег лица са прањем *нобилиорног сапуна* а мазањем *нобилиорним кремом*.

Многе су даме наружиле себе и своје лице са *шминком*, *пудером*, разним *мастима* и помадама. Оне и не мисле, колико је неугодно гледати у таква окречена и умазана лица, па ма како да су то невине ствари, којима се мажу. Зато им саветујем, да се једном окану тога и нека узму ова невина и опробана средства, па ће своје лице далеко боље улепшати без да се на њему опазе трагови какве масти или белила; а ево како ћете поступати:

Умивајте се *млаком водом*, која је загрејана у земљаном суду. Млака вода отвара шупљике на кожи, те се онда лако могу *нобилиорним сапуном* испрати нечистоће из коже. То прање коже треба да се изводи тарањем *грубог ручника* (пешкира), а тим се и кожа прави *свежом*, *лепом* и *руменом*. Већ првих дана показаће вам огледало леп успех. И ја вам то говорим из искуства, јер су ми то признале многе даме.

Покажу ли се на лицу боре, могу се и оне растерати

Шведском масажом;

а то бива на овај начин:

Загрејте на пећи два повећа и сува ручника, па онда с тим тарите преко бора до два минута с једним па онда с другим. За тим узмите трећи *хладан*, *мокар*, али добро исцеђен ручник, те и с њим тарите оно место минут два и онда утарите лице *сувим* и *грубим* ручником. Но то треће удесите тако, да се повлаке вуку све с чела на ниже преко слепих очију.

Кад сте и то учинили, онда натарите лице са мало **нобилиор крема**, па и то повлачите све према доле.

Већ за дан два приметите сјајан успех и добићете чисто подмлађено лице, а сва та нега и радња свршава се највише за 15 минута, а толико може валда свака дама жртвовати, да одржи своје лице чисто и нежно.

Нежно се лице лети очува најбоље са црвеним велом и црвеним штитом за сунце. Но ако би се ипак показале на лицу *пеге*, *бубуљице*, *гризнице* (Mitfresser), *црвен на лицу* или на *носу*, или да лице *поцрни* од сунца, или се *исуца* од ветра, онда је најбоље средство, да узму два здрава кромпира, па да се натру као рен на треницу и да се с тим намаже лице као сапуницом, па нека постоји минут два на лицу. За тим узмите млаке воде и начините сапуницу од

нобилиорног сапуна и оперите њиме лице па добро избришите грубим пешкиром, повлачећи све према доле. Кад се лице тако исуши а ви га премажите танко *нобилиор-кремом*, па га опет тарите а све доле повлачећи и лице ће вам остати *лепо*, *чисто*, *свеже* и увек *младачко*.

Све се то може чинити вечером пре спавања, а може се и преко дан уграбити за то неколико минута.

Нобилиор-крем има ванредан утецај на кожу, а што је најглавније, он нема масти, нешкодљив је и не познаје се на лицу а при том је врло јефтино средство.

Нобилиор-крема кошта једна теглица: К 1.50.

Нобилиор-сапун кошта један комад: К 1.—.

Нобилиор-пудер најфинији је и финог мириса у белим и роза стакладма, комад К 1.50.

Разашиље се поштом дневно под највећом дискрецијом из

Нобилиор парфимерије

у Загребу (Илица 33.)

2—2

Упозорава се

на слиједећа, уз јамство здрављу нешкодљива
оријентална козметичка средства

која су у источним земљама обљубљена и припозната те својим сигурним дјеловањем придонела познатој љепоти

ХАРЕМСКИХ ЖЕНА.

Шекајик (лопоч крем) против пјега и сваке нечистоће лица.

Лејлак суј (вода од нарцисе), којом постаје кожа нежна, глатка и стаје на пут прављењу бора.

Сејале балсам сапун (текући балсамски сапун) најбољи за тоалету: чисти, дезинфицира и освјежује.

Цијене: шекајик крем 2 К., лејлак суј 3 К., сејале балсам сапун 1 К 50 пот., сач јаги 1 К., сачлара махсус суј 2 К. ☒ Омот и поштарина ако се новац унапред пошаље 60 потура, код поузећа 80 пот.

Свакој пошилици приложена је упута у српском језику.

3—14

Наруџбе прима

ЉЕКАРНА „СЛАВИЈА“
у Бос. Крупи.